

SENKI TÖBBET

Határ a csillagos ég

VINCZE TERÉZ

A FESTŐ FEST, A PÉNZ BESZÉL.

Fehér négyzet fehér alapon, nagyon vastagon feketére mázolt négyzet alakú vászon, aranyból készült wc-széze – művészeti aukciókon és a modern művészeti múzeumokban gyakorta találkozhatunk efféle dolgokkal, melyekről általában hajlamosak vagyunk elfogadni, hogy amennyiben ott vannak a múzeumban, akkor bizonyosan műalkotások – vagy legalábbis vannak, akik szerint műalkotások. De kik azok, akik eldöntik, hogy a múzeumban (vagy az aukciós házban) felbukkanó zöldre festett bohóccipő vagy padlóra helyezett műanyag citrom műalkotás-e.

Nathaniel Kahn dokumentumfilmje az efféle, az egyszeri múzeumlátogatót gyakorta megkörnyékező kérdésekkel foglalkozik izgalmasan, szórakoztatóan, és a nézőnek sok szabadságot hagyva arra, hogy maga fogalmazza újra a modern művészet egyik alapkérdését (mitől tarthat számot a művészet státuszára a dolog, amit látok?) különféle nézőpontokból.

A film egyik legfőbb rénye, hogy – amint ez bármely izgalmas és

fordulatos filmben nélkülözhetetlen – nagyon erős karakterekkel dolgozik. A modern művészet és művészeti piac minden kulcsszereplője egyfajta sűrítményként jelenik meg a filmben: a sztárművész, az elfelejtett művész, a dealer, a gyűjtő, a kritikus, a tudós – mind-mind határozott, nagyon karakteres jegyeit testesítik meg ennek a nem teljesen kézenfekvő szabályok szerint zajló játsszámának. Attól lehetnek ennyire erősek, önmagukon túlmutatóak a figurák, mert tényleg a különféle területek emblematikus alakjait sikerült kamera elé állítania a rendezőnek, vagyis a film valódi modern művészeti és művészetpiaci sztárparádé. A sztárművész szerepében például maga Jeff Koons beszél műtermében arról, hogy a segédei által reprodukált mindenféle festmények, és az eléjük helyezett tükröződő felületű kék fémgolyó (gazing ball) miként érhető az

„A múzeumok számára elérhetetlenek”
(Jeff Koons)

ő saját alkotásaként, habár nem a saját kezével készíti, és miféle egyedülálló műalkotás keletkezik ebben a konstellációban. Ahogy né-

zem a repróműhelyben szerényen mosolygó művészt, kinek fémből kiöntött felfújható nyula momentán 60 millió dollárt ér, őszintén kétségek között vergődöm, hogy akkor ezt az egészet mint visszataszító és felháborító, a kapitalizmus minden undorító tulajdonságát magába sűrítő, nevetséges átverésné kívánom-e elutasítani, vagy mégiscsak pontosan az mindez, aminek a művészetnek (többek között) lennie kell: a világ és a társadalom elé állított görbe tükrök, aminek segítségével úgy ébredünk rá dolgokra, ahogy az más eszközökkel nem volna lehetséges.

A másik kedvenc figurám a Sotheby's szépművészeti részlegének igazgatója, aki gőgös, mindentudó, a modern művészetek területén megkérdőjelezhetetlen(nek látszó) autoritással beszél arról, mi mennyit ér, s közben kezdem megérteni, miféle emberek mondják meg a festékekkel kaotikusan összecsapogtatott vásznakról, hogy mi az áruk a piacon. Piaci ragadozók ők, ahogy maga is fogalmaz: a vadászta, a hajszja érdeklő a legjobban és a vad elejtése – vagyis amikor sikerül megszerezni egy kollekciót árverezésre.

A híres gyűjtő szintén lenyűgöző figura, ahogy a sokmilliót érő tárgyak között járkal lakás-múzeumában miközben kijelenti, hogy „a jó gyűjtő legbelül sekélyes, egy dekorátor” – intelligens és jó érzéke van a művészeti piachoz, de máskülönben olyan, mint egy könyvelő, aki excel-táblázatban tartja nyilván a készletet.

A kritikus hangot a művészettörténészek képviselik – egyikük megjegyzi, hogy a kortárs művészet nem más, mint luxusmárka, és az olyanok, mint Koons valójában divattervezők. Ráadásul az árveréseken elképesztő árkért gazdát cserélő művek olyan drágává válnak, hogy a múzeumok számára végleg elérhetetlenek lesznek és örökre beköltöznek a szupergazdagok luxuslakásaiba.

Természetesen a filmből nem tudjuk meg – mert nem is megtudható –, hogy mi is akkor valójában a művészet végső ismertetőjegye, s hogy pontosan hogyan is születnek az árak, de sok mindent megtudunk a modern művészeti piac kialakulásáról és a dinamizmusokról, melyek mozgásban tartják.

SENKI TÖBBET (The Price of Everything) – amerikai, 2018. Rendezte: **Nathaniel Kahn**. Kép: **Robert Richman**. Zene: **Jeff Beal**. Gyártó: **HBO**. Forgalmazó: **magyarhangya**. Feliratos. 98 perc.

